

вестника. Трябва да се има предвид, че споменатите публикации са осъществени в условията на силен цензурен контрол и дори спиране на българските издания в Османската империя. Протестантските мисионери успяват въпреки това на дело да послужат на народа и да изградят в драматичните месеци на 1876 г. модел на достойно обществено поведение, който и днес може да служи за образец. Запазените писма на мисионерите свидетелстват, че тяхното поведение е подплатено с дълбока искреност и загриженост за съдбата на народа, на когото се чувстват призвани да служат. Печатът играе важна роля за осигуряване на неутралитета на Великобритания по времето на Руско-турската освободителна война, което улеснява до голяма степен успеха на Русия¹².

Поради голямата си популярност, обективност и социална насока „Зорница“ заема важна позиция в културния и обществен живот през Българското възраждане, което Л. Лега нарече „чудото на XIX век“. Вестникът не става мишена на отрицателната критика на православните апологети като Васил Чолаков, които заклеймяват „чуждата пропаганда“ на протестантите в българските земи по онова време. В годините след Освобождението „Зорница“ е разглеждан от историците като вестник, оказал силно влияние върху развитието на българите през Възраждането.

Когато в „Зорница“ навърши 130-ти юбилей на 30 май 1994 г., събитието е отбелязано с кръгла маса, в която участваха известни наши изследователи. На нея е призната голямата роля, изиграна от протестантския вестник за България през Възраждането. Тази роля съзнателно е пренебрегната от комунистическия режим и неслучайно самият вестник в момента е сравнително по-малко цитиран и известен.

¹ Боршуков, Г. История на българската журналистика 1844-1877; 1878-1885. С., 1976, 198-199.

² Генов, Г. Ст. Американският принос за възраждането на българщината, с особен оглед към личността на Илайъс Ригс. - Исторически архив, III, ноем. 2000 - май 2001, № 9-10, 2-130.

³ Ангелова, Р. Периодичният печат на протестантските църкви в България. С., 2003.

⁴ Томов, Ст. Живот и дейност на д-р Алберт Л. Лонг. С., 1927.

⁵ Стефанов, П., архим. Американските мисионери в Шумен. - В: Българо-американски културни и политически връзки през XIX - първата половина на XX век. Съст. Ив. Илчев и Пл. Митев. С., 2004, 39-46.

⁶ Кларк, Дж. Ф. Библията и българското Възраждане. С., 2007.

⁷ Рийвз-Елингтън, Б. Списание „Зорница“ и нахлуването на американски идеали за половете в българското общество, 1864-1871: опит за ревизия. - В: Историята на книгата - начин на живот.